

ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି

ନବମ ଶ୍ରେଣୀ

ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ
ଓଡ଼ିଶା

ଓଡ଼ିଶା ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ଦ୍ଵାରା ନବମଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ଅନୁମୋଦିତ ଓ ପ୍ରକାଶିତ

© ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ, ଓଡ଼ିଶା

Based upon Survey of India map with the permission of the Surveyor General of India.

Government of India Copyright 1990

The territorial waters of India extend into the sea to a distance of twelve nautical miles measured from the appropriate base line.

The boundary of Meghalaya shown on this map is as interpreted from the North-Eastern Areas (Reorganisation) Act 1971, but has yet to be verified.

"Responsibility for the correctness of internal details shown on the maps rests with the publishers."

ଲେଖକମଣ୍ଡଳୀ :

ପରିମାର୍ଜିତ ସଂସ୍କରଣର ଲେଖକ ମଣ୍ଡଳୀ :

ଡକ୍ଟର ବିଜୟ କୁମାର ମିଶ୍ର (ସମୀକ୍ଷକ)

ପ୍ରଫେସର ଡଃ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦ ତ୍ରିପାଠୀ (ସମୀକ୍ଷକ)

ଶ୍ରୀ ପ୍ରଭାକର ପ୍ରଧାନ

ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀମତୀ ନନ୍ଦିତା ମିଶ୍ର

ଡକ୍ଟର ଅଞ୍ଜଳି ତ୍ରିପାଠୀ

ଡକ୍ଟର ଶ୍ରୀମତୀ ସୌଦାମିନୀ ରାୟ

ଡକ୍ଟର ଧ୍ରୁବଚରଣ ପରିଡ଼ା

ଡକ୍ଟର ନିରଞ୍ଜନ ଦାଶ

ଡକ୍ଟର ମିହିର ପ୍ରସାଦ ମିଶ୍ର

ଡକ୍ଟର ନିରଞ୍ଜନ ସାହୁ

ଶ୍ରୀମତୀ ସୌଭାଗ୍ୟ ମଞ୍ଜରୀ ମହାପାତ୍ର (ସଂଯୋଜନା) ଶ୍ରୀ ଦେବେନ୍ଦ୍ରକୁମାର ବସ୍ତିଆ

ଶ୍ରୀ ପ୍ରଦୀପ୍ତ କୁମାର ମହାରଣା (ମାନଚିତ୍ର ଅଙ୍କନ)

ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ୨୦୧୨/୨,୦୦,୦୦୦/୨,୦୦.୦୦୦/୨,୦୦,୦୦୦

୨୦୧୯/୪୦,୦୦୦/୪୦,୦୦୦/୪୦,୦୦୦/୪୦,୦୦୦

/୪୦,୦୦୦/୪୦,୦୦୦/୪୦,୦୦୦

୨୦୨୦ / ୪୦,୦୦୦ / ୪୦,୦୦୦ / ୧,୦୦,୦୦୦ / ୪୦,୦୦୦ / ୪୦,୦୦୦

ପରିମାର୍ଜିତ ସଂସ୍କରଣ : ୨୦୨୧ / ୪୦,୦୦୦ / ୪୦,୦୦୦ / ୪୦,୦୦୦ / ୪୦,୦୦୦

ଆର୍ଟପୁଲ୍ : ବାଣୀ ପ୍ରେସ୍, କଟକ

ମୁଦ୍ରଣ : ଜୋସ୍ଵା ପ୍ରିଣ୍ଟରସ୍, ବିଡ଼ାନାସୀ, କଟକ

ମୂଲ୍ୟ : ଟ. ୪୧.୦୦ (ଏକଟାଳିଶ ଟଙ୍କା ମାତ୍ର)

ମୁଖବନ୍ଧ

ମନୁଷ୍ୟ ଏକ ସାମାଜିକ ପ୍ରାଣୀ । ସେ ପରିବେଶରୁ ହିଁ ସମସ୍ତ ବସ୍ତୁ ସଂଗ୍ରହ କରି ଜୀବନଧାରଣର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିଥାଏ । ପାରିପାର୍ଶ୍ବିକ ଅବସ୍ଥା ଯଥା - ଭୂପ୍ରକୃତି, ଜଳବାୟୁ, ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ବଳର ଉପଲବ୍ଧି ତଥା ସମ୍ବଳର ସଂରକ୍ଷଣ ଓ ସୁବିନିଯୋଗ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଅବସ୍ଥା ଓ ତତ୍ସମ୍ପର୍କିତ ସମସ୍ୟା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଜ୍ଞାନ ଆହରଣ କରି ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ସଚେତନ ନାଗରିକ ଭାବେ ଗଢ଼ିତୋଳିବା ହେଉଛି ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି ଅଧ୍ୟୟନର ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ।

ଜାତୀୟ ଶିକ୍ଷା ଗବେଷଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପରିଷଦ ଦ୍ବାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାଠ୍ୟଖଣ୍ଡ ଅନୁଶୀଳନରେ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ ଦ୍ବାରା ନବମ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ “ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି” ପୁସ୍ତକଟିକୁ ରଚନା କରାଯାଇଛି । ଆଶା ଓ ବିଶ୍ବାସ ନବମ ଶ୍ରେଣୀ ନିମନ୍ତେ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଏହି “ଭୂଗୋଳ ଓ ଅର୍ଥନୀତି” ପାଠ୍ୟପୁସ୍ତକ ଉପର୍ଯ୍ୟୁକ୍ତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପୂରଣ ଦିଗରେ ସହାୟକ ହେବ । ପାଠ୍ୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ହୃଦୟଗ୍ରାହୀ କରିବା ପାଇଁ ଅନେକ ମାନଚିତ୍ର, ଚିତ୍ର ଓ ସାରଣୀର ସାହାଯ୍ୟ ନିଆଯାଇଛି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବିଷୟରେ ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ‘ତୁମେ ଜାଣିଛ କି ?’ ‘ଜାଣିବା କଥା’, ‘ତୁମ ପାଇଁ କାମ’ ଆଦି ସନ୍ନିବେଶିତ ହୋଇଛି । ପରିମାର୍ଜିତ ସଂସ୍କରଣରେ ପ୍ରଶାସନିକ ତଥା ପରିସଂଖ୍ୟାନଗତ ସଦ୍ୟତମ ତଥ୍ୟ ଦେବାକୁ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଛି । ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ଅର୍ଥନୀତି ବିଭାଗରେ ନୂତନ ଭାବେ ବ୍ୟାକିଙ୍ଗ ଶିକ୍ଷା ସହ ବାମା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଉପାଦେୟ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି । ତେଣୁ ବହିଟି ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ, ଶିକ୍ଷକ ଓ ଅଭିଭାବକମାନଙ୍କ ଦ୍ବାରା ଆଦୃତ ହେବ ବୋଲି ଆଶା କରାଯାଏ ।

ତୁଚ୍ଚିରହିତ ସମ୍ପାଦନା ପାଇଁ ଅଦମ୍ୟ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାଷାଗତ, ତଥ୍ୟଗତ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ସୂଚକ ତୁଚ୍ଚି ବିରୂପି ଥିଲେ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷଙ୍କୁ ଅବଗତ କରାଇଲେ ତାହା ସଂଶୋଧିତ ହେବ ଓ ପରିଷଦ କୃତଜ୍ଞ ରହିବ । ପୁସ୍ତକଟିର ପ୍ରଣୟନରେ ଓ ମାନଚିତ୍ର ଅଙ୍କନରେ ସମ୍ପୃକ୍ତ ସମସ୍ତ ସଦସ୍ୟଙ୍କୁ ପରିଷଦ ତରଫରୁ ଧନ୍ୟବାଦ ।

ସଭାପତି

ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ପରିଷଦ

ଭାରତର ସମ୍ବିଧାନ

ପ୍ରାକ୍ କଥନ :

ଆମେ ଭାରତବାସୀ ଭାରତକୁ ଏକ ସାର୍ବଭୌମ, ସମାଜବାଦୀ, ଧର୍ମ ନିରପେକ୍ଷ, ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ସାଧାରଣତନ୍ତ୍ର ରୂପେ ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ନେଇ ଓ ଏହାର ସମସ୍ତ ନାଗରିକଙ୍କୁ

- ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ରାଜନୈତିକ ନ୍ୟାୟ :
- ଚିନ୍ତା, ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି, ପ୍ରତ୍ୟୟ, ଧର୍ମାୟ ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ଉପାସନାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା :
- ସ୍ଥିତି ଓ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗର ସମାନତାର ସୁରକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରିବାକୁ ତଥା
- ବ୍ୟକ୍ତି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଏବଂ ରାଷ୍ଟ୍ରର ଐକ୍ୟ ଓ ସଂହତି ନିଶ୍ଚିତ କରି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଭ୍ରାତୃଭାବ ଉତ୍ପାଦିତ କରିବାକୁ

ଏହି ୧୯୪୯ ମସିହା ନଭେମ୍ବର ୨୬ ତାରିଖ ଦିନ

ଆମର ସମ୍ବିଧାନ ପ୍ରଣୟନ ସଭାରେ ଏତଦ୍ୱାରା

ଏହି ସମ୍ବିଧାନକୁ ଗ୍ରହଣ ଓ ପ୍ରଣୟନ କରୁଅଛୁ ଏବଂ ଆମ ନିଜକୁ ଅର୍ପଣ କରୁଅଛୁ ।

ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ (କ)

୫୧(କ) ଧାରା : ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ

ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାଗରିକଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ :-

- ୧। ସମ୍ବିଧାନକୁ ମାନି ଚଳିବା ଓ ଏହାର ଆଦର୍ଶ ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କୁ ଏବଂ ଜାତୀୟ ପତାକା ଓ ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା;
- ୨। ଯେଉଁସବୁ ମହନୀୟ ଆଦର୍ଶ ଆମ ଜାତୀୟ ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମକୁ ଅନୁପ୍ରାଣିତ କରିଥିଲା, ତାହାକୁ ସ୍ମରଣ ଓ ଅନୁସରଣ କରିବା;
- ୩। ଭାରତର ସାର୍ବଭୌମତ୍ୱ, ଏକତା ଓ ସଂହତି ବଜାୟ ଏବଂ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖିବା;
- ୪। ଦେଶର ପ୍ରତିରକ୍ଷା କରିବା ଓ ଆବଶ୍ୟକସ୍ଥଳେ ଜାତୀୟ ସେବା ପ୍ରଦାନ କରିବା;
- ୫। ଧର୍ମଗତ, ଭାଷାଗତ ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ କିମ୍ବା ଗୋଷ୍ଠୀଗତ ବିଭିନ୍ନତାକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଭାରତର ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଐକ୍ୟ ଓ ଭ୍ରାତୃଭାବ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବା ଏବଂ ନାରୀଜାତିର ମର୍ଯ୍ୟାଦାହୀନୀୟତା ବ୍ୟବହାର ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା;
- ୬। ଆମର ସଂସ୍କୃତିର ମୂଲ୍ୟବାନ ଐତିହ୍ୟକୁ ସମ୍ମାନ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଓ ସଂରକ୍ଷଣ କରିବା;
- ୭। ଅରଣ୍ୟ, ହ୍ରଦ, ନଦୀ, ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସମେତ ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶର ସୁରକ୍ଷା ଓ ଉନ୍ନତି କରିବା ଏବଂ ଜୀବଜଗତ ପ୍ରତି ଅନୁକମ୍ପା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବା;
- ୮। ବୈଜ୍ଞାନିକ ମନୋଭାବ, ମାନବବାଦ ଏବଂ ଅନୁସନ୍ଧିତ ଓ ସଂସ୍କାର ମନୋଭାବ ପୋଷଣ କରିବା;
- ୯। ସର୍ବସାଧାରଣ ସମ୍ପର୍କର ସୁରକ୍ଷା କରିବା ଓ ହିଂସା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବା;
- ୧୦। ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସମଷ୍ଟିଗତ କାର୍ଯ୍ୟାବଳୀର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଉତ୍କର୍ଷ ସାଧନ କରିବା, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆମ ଦେଶ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଓ କୃତିତ୍ୱର ଉଚ୍ଚତର ସୋପାନକୁ ଅବିରତ ଉନ୍ନତି କରିପାରିବ;
- ୧୧। ମାତା ବା ପିତା ଅଭିଭାବକ, ତାଙ୍କର ଛଅ ବର୍ଷରୁ ଚଉଦ ବର୍ଷ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ସନ୍ତାନ ବା ପାଳିତକୁ ଶିକ୍ଷାଲାଭର ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇଦେବା ।

ସୂଚୀପତ୍ର

(ଭୂଗୋଳ)

ଅଧ୍ୟାୟ/ପାଠ	ବିଷୟ	ବିଷୟାଂଶ	ପୃଷ୍ଠା
ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ ଭାରତ			
ପ୍ରଥମ ପାଠ	ଆକାର ଓ ଅବସ୍ଥିତି	ଆକାର, ଅବସ୍ଥିତି, କ୍ଷେତ୍ରଫଳ, ପ୍ରଶାସନିକ ବିଭାଗ	1-8
ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ	ପ୍ରାକୃତିକ ବିଭାଗ	ଭୌତିକ ଲକ୍ଷଣ, ପ୍ରାକୃତିକ/ଭୌତିକ ବିଭାଗ, ଓଡ଼ିଶାର ଅବସ୍ଥିତି, ଭୂପ୍ରକୃତି ଓ ପ୍ରଶାସନିକ ବିଭାଗ	9-22
ତୃତୀୟ ପାଠ	ବିପତ୍ତି ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ	ଭୂମିକମ୍ପ, ଆଗ୍ନେୟ ଉଦ୍ଗାରଣ, ସୁନାମି, ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା	23-28
 QX9BN2			
ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ	ଭାରତର ନଦୀ	ନଦୀବିନ୍ୟାସ, ନଦୀଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟ କେତେକ ଭୂମିରୂପ, ଭାରତର ମୁଖ୍ୟନଦୀ, ଓଡ଼ିଶାର ନଦୀ ଓ ହ୍ରଦ	29-40
ତୃତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ	ଜଳବାୟୁ	ଭାରତୀୟ ଜଳବାୟୁର ନିୟାମକ, ମୌସୁମୀବାୟୁ, ମୌସୁମୀ ବାୟୁର ଆଗମନ ଓ ପ୍ରତ୍ୟାଗମନ, ବୃଷ୍ଟିପାତ ଅଞ୍ଚଳ, ଓଡ଼ିଶାର ଜଳବାୟୁ ଓ ବୃଷ୍ଟିପାତ, ବନ୍ୟା, ବାତ୍ୟା, ମରୁଡ଼ି ଓ ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ପରିଚାଳନା	41-64
ଚତୁର୍ଥ ଅଧ୍ୟାୟ ଭାରତର ପ୍ରାକୃତିକ ଉଦ୍ଭିଦ ଓ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ			
ପ୍ରଥମ ପାଠ	ପ୍ରାକୃତିକ ଉଦ୍ଭିଦ	ଭାରତ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ପ୍ରାକୃତିକ ଉଦ୍ଭିଦ, ପ୍ରାକୃତିକ ଉଦ୍ଭିଦର ଉପକାରिता	65-74
ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ	ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ	ଭାରତ ଓ ଓଡ଼ିଶାର ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ଓ ବନ୍ୟପ୍ରାଣୀ ସଂରକ୍ଷଣ	75-83
ପଞ୍ଚମ ଅଧ୍ୟାୟ	ଜନସଂଖ୍ୟା	ଜନଗଣନା, ଜନସଂଖ୍ୟାର ଆକାର ଓ ବିତରଣ, ଜନସଂଖ୍ୟା ହ୍ରାସବୃଦ୍ଧି, ପୁରୁଷ - ନାରୀ ଅନୁପାତ, ଆୟୁଗଠନ, ବୃଦ୍ଧିଗତ ଗଠନ, ସାକ୍ଷରତା, କୌଶଳର ଜନସଂଖ୍ୟା, ଜାତୀୟ ଜନସଂଖ୍ୟା ନୀତି	84-97

ଅର୍ଥନୀତି

ଅଧ୍ୟାୟ/ପାଠ	ବିଷୟ	ବିଷୟାଂଶ	ପୃଷ୍ଠା
------------	------	---------	--------

ପ୍ରଥମ ଅଧ୍ୟାୟ

ପ୍ରଥମ ପାଠ	ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ	ଆର୍ଥନୀତିକ ବିକାଶ, ମାନବ ବିକାଶ ସୂଚକ, ଅର୍ଥବ୍ୟବସ୍ଥାର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ର ଓ ପ୍ରକାରଭେଦ, ବିକଶିତ ଓ ବିକାଶଶୀଳ ଦେଶ, ଭାରତୀୟ ଅର୍ଥ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ରୂପରେଖ	98-107
-----------	-----------------	--	--------

ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଠ	ମୁଦ୍ରା, ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ୍ ଏବଂ ବୀମା	ମୁଦ୍ରା, ନୂତନ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ସହିତ ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ୍, ବ୍ୟାଙ୍କ୍ ଅଭିଯୋଗ ଓ ବୀମା	108-118
-------------	-------------------------------	---	---------

ଦ୍ୱିତୀୟ ଅଧ୍ୟାୟ	ଧାରଣୀୟ ବିକାଶ	ଧାରଣୀୟ ବିକାଶ, ଧାରଣୀୟ ବିକାଶର ଉପାଦାନ, ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ନିୟମାବଳୀ	119-122
----------------	--------------	---	---------